

correcció, nom que explico ja en *LleuresC*, 253, n. 5), en part p. p. Serra Vilaró (*Pinós i M.*, vols. I-II); també en un doc. de 1067, on podria tractar-se del mateix lloc (puix que es tracta de les afrontacions de l'Alt Cardener (*Vallis Lordensis*), però més aviat sembla ser un homònim no gaire llunyà, a l'O. de Gósol (cap a Lord i Port del Comte): «A parte orientis --- Clusa --- Terrariis --- Montemajore --- Meridie --- Ad occiduum vero in Puçaltel et ascendit in torrentem de agrevol et pervadit usque ad serram de Cordas --- septentrionali --- Portum de Tuxén --- Prato de Albas ---» (*GGC, Lleida*, 638, n. 228). «Si les empeltau en lo grèvol, que és lo arbre on se fa lo vesc» en els *Secrets d'Agricultura* de Miquel Agustí, ço que fa que Belv. (primer dicc. que recull el mot) l'identifiqui imprecisament amb el *vesc*. L'identifiquen ja amb l'*Ilex Aquifolium* L., B. Serradell (*Sota Terra, Club Munt. Tssa.* 1, 124); *CostManc.* 1, 136; i els rossellonesos etc. citats per ERolland (*Flore Pop. Fr.* IX, 104).

Etimològicament és molt guidora la variant *agrèvol* que tinc recollida com encara viva en comarques extremes. Morella-Maestrat: *agrèbol* a la Serra d'En Galceran i a Palanques (1961);¹ Alt Conflent: tant a Èvol com a Noedes *agrèbuls* entre els arbres que m'enumeren d'aquells boscos, junt amb *avellaners* etc. (en el segon vacillen entre les pronunciacions *agrèbus* i *agrèus*, 1959); a l'Alta Ribagorça, en variants encara una mica més pròximes a l'ètimon (allà, en efecte, davant llur *l* quasi gens velar, sovint es conserva una *l* postdònica com a *e: núvel* per *núvol*): *agrèbel* a Denui; i en dos poblets entre les Paülis i Suert: en un, igual, i a l'altre, *akrèbel* (en part es tracta de NLL, però amb article, i explicant-me, en un o dos d'ells, el que significa), 1957.

Més estesa, avui, la forma amb afèresi: es comprèn que l'*agrèvol* fou entès com la *grèvol* femení, amb gènere contradictori per la terminació, d'on *lo grèvol*, i cf. *la u/lo u*; cert que també pogué ser més mecànicament, com en el cast. *cetrería* i d'altres que aplega i estudia Thurneysen, *ALLG XIII*, 19-21. Pron. amb *v* labiodental en el Priorat: *grèvol* a Capcanes, amb *v* menys clara a la Pobla de Cérvoles i Vilanova de Prades, i ja amb vocalisme occidental *grèvol* (1935-6). Maestrat enllà hi ha *vo > go*: *grègol* a Castellfort, i amb un estrany diftong (¿ultracorrecció del mossàrab frontierer?): *grègol* al bell cim de la serra partionera, a Xodos (identificació clara: «fa una fruiteta roja, fulla d'un verd molt lluent i que punxa molt», 1961).

També al N. hi ha punts on s'usa sense additaments *grèbu* Saltó (Cerd-Conflent: «és un aibre», 1959); però allà té força extensió la combinació amb *boix*, etc.: *bòz grèbul* en el mateix Gresolet (on, naturalment, n'hi ha més que enlloc, 1936), Viladonja, Orís, Sta. Eulàlia de Riuprimer, i descendint fins al Montseny (Fogars de Montclús, 1935-54). A la Ribagorçana, preguntant quina mena de plantes s'hi fan en el vessant dit *La Gorgolòsa* (*grevol(s)a > grog-*; *-osa > -oga*) saltà espontàniament: «moltes, però enlloc com allà s'hi fa tant lo *reboll grèbol*», Sapeira, 1957. Altrement és sabut que el NL *La Grevalosa, Grav.*, es repeteix molt pel centre del Princ. (un entre Manresa i la Serra

de Rubió etc.).

Un poc més alterat tenim *guèrbol* a la Rib. d'Ebre (*Arabía, MiscFolkl.*, 166).² I amb metàtesi recíproca, emp.: «*brègul*: espècie de lloer boscà que porten els romeus», en un romiatge prop de Figueres (*GGC, Girona*, p. 423). I en particular la reducció tipus *arè(v)olo*, *areu*. Així en primer lloc a la Vall de Benasc: «ista tauleta ye d'*areulo*», exemplifica Ferraz (p. 23), i jo ho anoto *arèulo* dels meus informadors de Benasc mateix i de Saünc (1965).

La forma corresponent (amb la reducció de *agre-* a *are-*), en el vessant occità dels Pirineus té amplíssima extensió de llevant a ponent; començant per l'aranès *arèy* (que ja vaig estudiar a *Voc. Ar.*, 8); allí i en el gc. pirinenc (on *-v-* està representat per *-y-* i tota *-l-* es vocalitza en *y* o zero), la reducció de *-vol* a *y* era forçosa. «*Aréou*» és també la forma de Sant Gaudens (Dupleich) i de totes les localitats que, en contistes locals, assenyalo, d'ample en ample, en la meua tesi; les enquestes sistemàtiques de Rohlf (Le Gc., § 232, 302) registren *agrèu* en alguns punts dels extrems Est (Merencs, Auzat, Usto, Seix) i Oest (Baretons i Baixa Aspa), però *arèy* a totes les valls intermèdies, des del Garona superior fins a Ossau i Lescun; *areule*, però, a Banheres de Bigorra i a l'Alt Coserans, cantó d'Oust (*Douts d. M.* xxv, 72). Més cap a la plana gascona reapareix la *g* (Millardet, *AtlasLLandes*, n.º 242; *TdF*; «*agrèou*: houx», Moureau, *Patois de la Teste*). El col·lectiu ja puc documentar-lo en la forma sense *-g-*, fa prop de sis-cents anys, a l'Alta Bigorra: «lo cugelà de *Ariuleda*» en el *Livre Vert de Benac*, de 1406, p. 114 (< *cujelà* 'pleta' CUBIL-ARE).

Aquesta forma sense *-g-* es presenta un poc desconcertant, més que més trobant-se en tan forta oposició amb el *-cr-* sord, encara conservat, com hem vist, en algun poble de l'Alta Ribagorça, i en la forma *crèbol* aragonesa, que recull Borao. Me l'explico per contaminació d'un nom d'arbut silvestre, no massa diferent, i del mateix hàbitat: AGRANIONEM > ARANYÓ. Com que aquest, passant per *ajranyó*, es va reduir a *eranyó* > *aranyó*, degué haver-hi entre aquests noms de planta convivint des de tan antic, i amb inicial semblant, un contacte i contagi també fonètic: AGRANIONE conservava *agr-* en alguns punts, però allí on va passar a *air-* ho va contagiar a *agrèvo(l)* convertint-lo en *airéu* > *ereu* > *areu*; de fet, fins avui encara, es diu *erèy* a l'Alta Vall d'Aran (Pujòlo), en lloc de *l'areu* de la resta de la vall.

A l'Alt Aragó hi ha una forma, encara un poc més alterada per contaminació de sinònims: a Bielsa i valls veïnes en diuen *orèbel* (1965). I aquí la influència és de LAURARIUM 'lloer', perquè el grèvol va amb el lloer en les processons, com ja ho hem vist en els romeus figuerencs; i a Bielsa la informant més vella em deia (1965) «el Domingo de Ramos, e(l)s ramos es févamos de *orèbel*». Ja fa molts anys que sospitava que el nom del famós santuari, Port i *Peña de Oroel* (1769 alt.), al damunt de Jaca (pas de Jaca a Anzánigo) sortia d'un tal **Oréol*, amb trasllat de vocals i d'accent, a la manera aragonesa (crec que en vaig trobar alguna con-